

Obrazložitev vrednosti površin vodnih habitatnih tipov za pripravo Nacionalnega načrta za obnovo narave v povezavi s Poročilom Republike Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih

Pripravil(a):

Vesna Juran, univ. dipl. biol.
visoka naravovarstvena svetnica
vodja Odseka za naravne vrednote in ukrepe
varstva

dr. Damijan Denac
direktor

ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE
Št. dok.: 3560-0014/2025 - 6
Podpisnik: Damijan Denac
Izdajatelj: Republika Slovenija, SIGEN-CA G2
Št. potrdila: 15638753149820581622114475982
Veljavnost: 05.05.2030 Datum in ura: 08.09.2026 13:56
Elektronsko podpisano v dok. sistemu.

Anja Pekolj, mag. ekol. biod.
višja naravovarstvena svetovalka

Ljubljana, september 2026

Naloga: Obrazložitev vrednosti površin vodnih habitatnih tipov za pripravo Nacionalnega načrta za obnovo narave v povezavi s Poročilom Republike Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih

Prejemnik: MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
Direktorat za okolje, naravo in podnebje
Langusova ulica 4
1000 Ljubljana

Izdelovalec: ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE
Tobačna ulica 5
1000 Ljubljana

Nosilec naloge: Anja Pekolj, mag. ekol. biod., OsrE

Sodelavci: mag. Matej Petkovšek, univ. dipl. biol., OsrE
Miha Naglič, univ. dipl. biol., OsrE

Številka naloge: 3560-0014/2025-6

Kraj in datum izdelave: Ljubljana, 04. 09. 2026

Kazalo vsebine

Namen dokumenta	4
Obrazložitev vrednosti habitatnih tipov vezanih na vodne ekosisteme poročanih po 17. členu Direktive o habitatih v primerjavi z NNON	5
Upravljanje območij Natura 2000 v okviru načrtovanje urejanja voda v Sloveniji.....	7
Podrobnejši načrti za obnovo habitatnih tipov vezanih na sladkovodne ekosisteme	8

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Ocena stanja habitatnih tipov po biogeografskih regijah, ki po Uredbi o obnovi narave spadajo v kategorijo reke, jezera ter obrežni in obrečni habitat in so bili poročani po 17. členu Direktive o habitatih.....	6
---	---

Namen dokumenta

Nova Uredba EU za obnovo narave predvideva, da vsaka država članica za namene njenega izvajanja pripravi Nacionalni načrt za obnovo narave (NNON). Uredba v Členu 4. predvideva tudi obnovo habitatnih tipov vezanih na reke, jezera ter obrežne in obrečne habitate, zato smo v NNON vključili tudi te habitatne tipe. Za oceno velikosti površin za pripravo NNON bi načeloma uporabili enake podatke, kot smo jih poročali v poročilu Republike Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2019-2024, poročilo je bilo pripravljeno leta 2025. Vendar so bili podatki o površinah habitatnih tipov, ki so vezani na sladkovodne ekosisteme, večinoma pomanjkljivi in nezadostni za zanesljivo oceno skupne površine. Vodni habitatni tipi so zelo kompleksni za analiziranje, zato bi za rezultate potrebovali več časa kot ga je bilo na voljo za poročanje po 17. členu Direktive o habitatih. Zaradi nezadostnih podatkov tudi za pripravo NNON le teh še nismo v celoti vključili v sam načrt. V sodelovanju z različnimi sektorji bi bilo potrebno v naslednjih letih z dodatnimi raziskavami in analizami izboljšati poznavanje stanja habitatnih tipov in izboljšati pridobivanje manjkajočih podatkov, ki bi jih vključili v pripravo strateških načrtov obnove.

V Sloveniji z območij Natura 2000 upravljamo po sektorjih in le ti so odgovorni za doseganje varstvenih ciljev Programa upravljanja območij Natura 2000 (PUN). Ukrepi za izboljšanje vodnih habitatov vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000 se v Sloveniji izvajajo s pomočjo različnih evropskih skladov, kot so program LIFE, Kohezijski sklad, Načrt za okrevanje in odpornost. V okviru evropskih projektov se pripravljajo podrobnejši načrti obnove, v katerih se izvajajo analize stanja obravnavanega območja, dogovori o vsebini ukrepov z lastniki in sektorskimi upravljalci obravnavanega območja, priprava projektne dokumentacije, izvedba odkupov zemljišč in izvedba renaturacijskih ukrepov.

Na enak način se bodo pripravljali in izvajali tudi ukrepi obnove narave za reke, jezera ter obrežne in obrečne habitate. Dober primer poteka priprave podrobnejših načrtov in izvajanja ukrepov za obnovo vodnih habitatnih tipov je bil pripravljen v okviru projekta LIFE integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI).

Obrazložitev vrednosti habitatnih tipov vezanih na vodne ekosisteme poročanih po 17. členu Direktive o habitatih v primerjavi z NNON

Pri poročanju po 17. členu Direktive o habitatih je treba med drugim navesti tudi površino, ki jo posamezni habitatni tip pokriva v biogeografski regiji. Obrazec za poročanje zahteva, da se vnese bodisi najboljša posamezna ocena površine bodisi interval vrednosti; polja ni dovoljeno pustiti praznega. Kadar ustrezni podatki niso na voljo, metodologija poročanja predvideva, da se kot najboljša posamezna ocena vnese minimalna znana vrednost površine habitatnega tipa. Ta podatek je treba vedno interpretirati skupaj z informacijo o kakovosti ocene (najboljša razpoložljiva ocena, 95-odstotni interval zaupanja ali minimum) ter z navedbo uporabljene metode za določitev površine (popolna raziskava, ekstrapolacija omejenih podatkov, mnenje strokovnjaka ali nezadostni podatki/brez podatkov).

Pri sladkovodnih habitatnih tipih za pripravo poročila nismo razpolagali z zadostnimi podatki za zanesljivo oceno njihove skupne površine. Razpoložljivi podatki kartiranja so pokrivali premajhen delež območja, da bi bilo mogoče na njihovi podlagi z ustrežno stopnjo zanesljivosti oceniti površino habitatnih tipov v biogeografski regiji. Zato smo uporabili naslednji pristop:

- pri vseh habitatnih tipih, za katere ni bilo dovolj podatkov, smo kot najboljšo posamezno oceno površine vpisali vrednost 1 km²;
- kot kakovost ocene smo izbrali kategorijo minimum, ki se uporablja v primerih, ko ni dovolj podatkov niti za določitev zelo širokega intervala površine, je pa znano, da dejanska površina presega navedeno vrednost;
- kot uporabljeno metodo smo navedli nezadostni podatki oziroma brez podatkov, kar pomeni, da ocene ni bilo mogoče pripraviti na podlagi sistematičnih ali reprezentativnih podatkov, temveč le na podlagi zelo omejenih informacij.

Iz kombinacije teh podatkov je razvidno, da obravnavani habitatni tipi v Sloveniji nedvomno obstajajo in da njihova dejanska površina presega 1 km², vendar na podlagi trenutno razpoložljivih podatkov njihove skupne površine ni mogoče zanesljivo oceniti. Vrednost 1 km² zato ne predstavlja ocene dejanske površine habitatnega tipa, temveč zgolj minimalno vrednost, ki jo zahteva metodologija poročanja v primerih izrazitega pomanjkanja podatkov. Enaka logika velja tudi za poročanje o površini habitatnega tipa v ugodnem oziroma neugodnem stanju. Pri navedenih sladkovodnih habitatnih tipih je bilo za celotno površino ocenjeno, da je stanje neznano (ang. unknown), uporabljena metoda pa je bila tudi v tem primeru nezadostni podatki oziroma brez podatkov. To pomeni, da zaradi pomanjkanja ustreznih podatkov ni bilo mogoče zanesljivo določiti deleža habitatnega tipa v ugodnem ali neugodnem stanju.

Poročilo po 17. členu Direktive o habitatih je zato treba obravnavati celostno. Posameznih številčnih vrednosti ni mogoče interpretirati ločeno od spremljajočih informacij o kakovosti ocen in uporabljeni metodologiji. Šele celotna kombinacija teh podatkov omogoča pravilno razumevanje rezultatov poročanja. V primeru sladkovodnih habitatnih tipov jasno kaže, da v Sloveniji trenutno nimamo dovolj kakovostnih podatkov za zanesljivo oceno njihove skupne površine in stanja ohranjenosti. Takšna interpretacija je skladna tudi z oceno v NNON, da je stanje teh habitatnih tipov trenutno neznano.

Habitatni tip 6430 je v poročanju po 17. členu Direktive o habitatih poročan kot travniški habitatni tip, v NNON pa kot del sladkovodnih ekosistemov. Natančneje je metodologija izračuna teh površin določena v Metodologiji določitve površin travniških habitatnih tipov za izvajanje Uredbe o obnovi narave.

Habitatna tipa 91E0 in 91F0 sta v poročanju po 17. členu Direktive o habitatih poročana kot gozdna habitatna tipa, v NNON pa sta uvrščena kot del sladkovodnih ekosistemov. Za oceno stanja po biogeografskih regijah in izračun površin teh dveh habitatnih tipov smo sledili evropskim smernicam. Med ocenami velikosti površin, ki so bile poročane po 17. členu Direktive o habitatih in tistimi, ki se upoštevajo za pripravo NNON, ni prišlo do razhajanj.

Preglednica 1: Ocena stanja habitatnih tipov po biogeografskih regijah, ki po Uredbi o obnovi narave spadajo v kategorijo reke, jezera ter obrežni in obrečni habitat in so bili poročani po 17. členu Direktive o habitatih.

Koda HT	Ime habitatnega tipa	Biogeografska regija	Poročanje 2019-2024 ocena stanja
3150	Naravna evtrofna jezera z vodno vegetacijo zvez Magnopotamion ali Hydrocharition	CON	U2
3180	Presihajoča jezera	ALP, CON	U2
3220	Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov	ALP, CON	U2
3230	Alpske reke in lesnata vegetacija z vrbami in nemškim strojevcem (<i>Myricaria germanica</i>) vzdolž njihovih bregov	ALP	U2
3240	Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (<i>Salix eleagnos</i>) vzdolž njihovih bregov	ALP, CON	U2
3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranunculion fluitantis</i> in <i>Callitricho-Batrachion</i>	ALP, CON	U1
6430	Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	CON	U2
3270	Reke z muljastimi obrežji z vegetacijo zvez <i>Chenopodion rubri</i> p.p. in <i>Bidention</i> p.p.	ALP, CON	U2
91E0	Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka); (<i>Alnus glutinosa</i> in <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>))	ALP, CON	U2
91F0	Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (<i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> in <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> ali <i>Fraxinus angustifolia</i>), vzdolž velikih rek (<i>Ulmion minoris</i>)	CON	U2

Upravljanje območij Natura 2000 v okviru načrtovanje urejanja voda v Sloveniji

Upravljanje območij Natura 2000 je v Sloveniji urejeno sektorsko, kar pomeni, da so posamezni sektorji (vodarstvo, kmetijsko, gozdarstvo, ...) odgovorni za doseganje varstvenih ciljev Programa upravljanja območij Natura 2000 (PUN).

Načrtovanje urejanja voda na strateškem nivoju obsega načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave in na vodnem območju Jadranskega morja, program ukrepov upravljanja voda in načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti. Naravovarstvene vsebine območij Natura 2000 se v strateške načrte upravljanja voda vključujejo v postopkih priprave naravovarstvene smernice in celovite presoje vplivov na okolje. Rezultat so strateški ukrepi upravljanja voda, ki se izvajajo v manjšem obsegu.

Na podrobnejšem nivoju načrtovanja se na področju urejanja voda pripravljajo letni programi vzdrževalnih del urejanja voda in sanacijski programi za odpravo škode zaradi posledic poplav. Naravovarstvene vsebine območij Natura 2000 se vključujejo v postopkih priprave naravovarstvene smernice. Letni in sanacijski programi večinoma obsegajo le nabor konkretnih ukrepov za vzpostavitev objektov vodne infrastrukture v prvotno stanje (projektirano stanje). Ker ni zagotovljenih sredstev se ukrepi za izboljšanje habitov območij Natura 2000 ne načrtujejo.

Na nivoju posega, glede na vrsto in obseg ukrepa urejanja voda, se vsebine območij Natura 2000 upoštevajo v okviru presoje sprejemljivosti vplivov posega v naravo.

MOP in DRSV v okviru urejanja voda v večini primeru vzdržujeta obstoječe regulacije rek in potokov, ki so bile izvedene v preteklosti. Regulacije so bile projektirane za prevajanje zahtevanih količin vode in zahtevajo redno vzdrževanje (npr. košnjo in odstranjevanje vegetacije, utrjevanje brežin za odpravo erozijskih zajed, popravilo prečnih objektov) za zagotavljanje projektirane pretočnosti. MOP in DRSV v okviru urejanja voda v večini primerov ne izvajata ukrepov za izboljšanje habitatov vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000.

Za izboljšanje doseganja varstvenih ciljev PUN na področju urejanja voda bi bilo potrebno:

- Pripraviti podrobnejše, celovite in dolgoročne načrte porečij, kjer bi se po posameznih odsekih vodotokov opredelili rečni koridorji z medsektorsko usklajenimi ukrepi. Na podlagi varstvenih ciljev PUN bi se določili tudi ukrepi obnove hidromorfologije rek in potokov. Tako pripravljeni načrti porečij bi bili podlaga za pripravo vzdrževalnih, sanacijskih in investicijskih programov.
- Zagotoviti namenska sredstva za aktivno izvajanje varstvenih ciljev PUN, da bi se ukrepi obnove hidromorfologije in povezljivosti rek, potokov lahko začeli sistematično izvajati.
- Vzpostaviti oz. okrepiti mehanizem zamenjave oz. odkupa zemljišč znotraj opredeljenega rečnega koridorja za trajno vračanje prostora vodi.

Podrobnejši načrti za obnovo habitatnih tipov vezanih na sladkovodne ekosisteme

Ukrepi za izboljšanje vodnih habitatov vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000 se v Sloveniji izvajajo s pomočjo različnih evropskih skladov, kot so program LIFE, Kohezijski sklad, Načrt za okrevanje in odpornost. V okviru evropskih projektov se izvajajo analize stanja obravnavanega območja, dogovori o vsebini ukrepov z lastniki in sektorskimi upravljalci obravnavanega območja, priprava projektne dokumentacije, izvedba odkupov zemljišč in izvedba renaturacijskih ukrepov.

Na enak način se bodo pripravljali in izvajali tudi ukrepi obnove narave. V nadaljevanju kot primer načina priprave podrobnejših načrtov za obnovo vodnih habitatnih tipov predstavljamo LIFE integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI).

V okviru projekta se je pod vodstvom Direkcije Republike Slovenije za vode (DRSV) izvedlo revitalizacijske ukrepe na Dravinji, Ličenci, Vzhodni Ložnici in potoku Dobje. Z ukrepi odkupa obvodnih zemljišč, odstranitve ali preoblikovanja obrežnih zavarovanj, obnove mrtvic in izboljšanja prehodnosti prečnih objektov za vodne organizme se je izboljšalo stanje habitata za vrste in habitatne tipe območij Natura 2000. Ukrepi so prispevali tudi k doseganju dobrega stanja voda in ne poslabševanju stanja z vidika poplav. Pri oblikovanju ukrepov so sodelovali partnerji projekta (Zavod RS za varstvo narave, Zavod za ribištvo Slovenije, Center za kartografijo favne in flore, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Nacionalni inštitut za biologijo).

V nadaljevanju je predstavljen postopek izvajanja ukrepov renaturacij v projektu LIFE IP, v okviru katere se je izvede analiza stanja habitatnih tipov.

I.) ANALIZA STANJA OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

- Evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov.
- Analiza dejavnikov, ki ogrožajo izbrane vrste in habitatne tipe.
- Priprava usmeritev in ukrepov za doseganje varstvenih ciljev PUN izbranih vrst in habitatnih tipov.

II.) NAČRTOVANJE UKREPA

1) Priprava nabora potencialnih ukrepov

- Opredelitev lokacij ukrepov z medsektorskim sodelovanjem pristojnih institucij.
- Izvedba delavnic - opredelitev prioritet, izbor.

2) Priprava Akcijskega načrta

- Opredelitev zahtevnosti ukrepov (finančno, časovno, postopkovno, izvedbeno).
- Priprava načrta izvajanja.

3) Pridobivanje zemljišč

- Priprava strategije za pridobivanje zemljišč na podlagi okrepljenega sodelovanja z lastniki zemljišč, ključna komunikacija in vključevanje deležnikov.
- Seznanitev lastnikov in dogovarjanje (pisno, ustno, elektronsko) glede možnosti odkupa, sporazuma ali služnosti, obiski in terenski ogledi z lastniki, usklajevanja).

4) Projektiranje – priprava ustrezne projektne dokumentacije in ustreznih soglasij/dovoljenj

- Priprava projektних nalog za izbor izvajalca v sodelovanju s partnerji (mnenjedajalci).
- Usklajevanje IDZ z mnenjedajalci, usklajena IDZ podlaga za PZI oz. DGD (manj/brez nadaljnjih usklajevanj in prilagoditev projektnih rešitev, krajši postopek pridobitve mnenja/soglasja oz. dovoljenja za poseg v naravo)

III.) IZVEDBA UKREPOV NA TERENU

- Partnerji aktivno sodelujejo pri izvedbi, so prisotni na gradbišču in sproti podajajo dodatne usmeritve in navodila.

IV.) SPREMLJANJE STANJA PO IZVEDBI UKREPOV

- Spremljanje stanja po izvedbi ukrepa.
- Izvedba dodatnih ukrepov v kolikor je potrebno.

Splošne ocene stanja vodnih habitatnih tipov iz poročanja po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2019-2024, nakazujejo, da so vsi habitatni tipi, ki so sestavni del sladkovodnih ekosistemov, v nezadostnem ali slabem stanju (Preglednica 1). Nezadostno in slabo stanje nakazuje, da bo potrebno prenekatera območja, na katerih so prisotni sladkovodni habitatni tipi, obnoviti. Reke, jezera ter obrežni in obrečni habitati potrebujejo celovit pristop pri njihovem upravljanju na nivoju porečij/povodij. Sladkovodni ekosistemi imajo pogosto med seboj prepletajoče se habitatne tipe, zato težko določimo njihove meje in jih primerno prostorsko in površinsko ovrednotimo ter jim pripišemo točne vrednosti. Pogosto so tudi vpeti v različne rabe prostora (naravovarstveno, vodarsko, kmetijsko, gozdarsko, infrastrukturno, energetska, itd.), ki prinesejo različne, včasih tudi nasprotujoče si interese. V izogib konfliktom bi morali v načrtovanje vključiti strokovnjake, inštitucije in deležnike iz različnih področij. Pred samim načrtovanjem bi bilo potrebno napore prednostno usmeriti v analizo stanja, na podlagi katerih se bo izvajalo nadaljnja medsektorska usklajevanja za izvajanje ukrepov. Pri tem pa nam lahko pridejo prav vsi zgoraj opisani koraki, ki se jih velja poslužiti pri načrtovanju obnove.

